

Nr 313.

Av herr **Tamm, Gustaf, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för anordnandet av rundradioverksamheten i Sverige.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 164 till årets riksdag föreslås, att ett reservationsanslag av lånemedel å kr. 180,000 skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för förvärfvande av aktierna i A.-B. Radiotjänst. I samband härmed anmäler Kungl. Maj:t till riksdagen föreliggande planer att på administrativ väg ändra grunderna för anordnandet av rundradioverksamheten i Sverige.

Det torde härvid först böra påpekas, att Kungl. Maj:t framlägger tvenne alternativ för frågans lösning, vilka äro varandra väsentligen olika. Under förutsättning att aktierna i Radiotjänst kunna förvärfvas av staten, vilket emellertid är beroende av samtliga de enskilda aktieägarnas medgivande, är det — enligt vad som kan utläsas av propositionen — Kungl. Maj:ts avsikt att det förststatligade bolaget skall fortsätta under i stort sett samma arbetsformer som de, vilka nu tillämpas inom den svenska rundradion. Bolagets verksamhet blir sålunda liksom nu i huvudsak reglerat genom ett avtal med Kungl. telegrafstyrelsen. Skulle däremot aktierna icke kunna förvärfvas, är det Kungl. Maj:ts mening att inrätta en radiostyrelse, som får sin verksamhet reglerad genom en direkt av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion. Intetdera av dessa alternativ kan anses garantera en önskvärd kontinuitet i verksamhetens ledning.

Det bör särskilt framhållas, att förslaget om en radiostyrelse icke upptagits till mera ingående behandling av den under åren 1933—1934 arbetande rundradioutredningen. Ej heller ha de myndigheter, som yttrat sig över rundradioutredningens betänkande, ägnat detta alternativ någon som helst uppmärksamhet av det naturliga skälet, att det i utredningens betänkande beröres endast med en ganska vag antydan. Då därtill kommer, att alternativet i propositionen erhållit en mycket knapphändig motivering, måste man sätta i fråga, om förslaget, vilket i praktiken torde innebära en synnerligen radikal omdaning av det svenska rundradioväsendets ledning, överhuvud taget kan anses tillräckligt utrett med hänsyn till de konsekvenser en sådan omdaning kan medföra ej minst i fråga om rundradions oberoende av politiska maktkonstellationer. Båda alternativen och särskilt styrelsealternativet synes i många hänseenden innebära ett steg ut i det okända. Frågan är då om nu rådande förhållanden inom rundradioverksamheten kunna motivera ett sådant steg, eller om ett sådant överhuvud taget i nuvarande läge är tillrädligt.

Såväl rundradioutredningen och Kungl. Maj:t som de myndigheter, vilka yttrat sig över utredningens betänkande, vitsorda, att den nuvarande ordningen på rundradioområdet i stort sett är tillfredsställande samt att Radiotjänst på ett förtjänstfullt sätt fullgjort och fullgör sitt uppdrag att handhava den svenska programverksamheten. Att så är fallet bestyrkes i viss mån av den fortgående och i förhållande till jämförliga europeiska länder anmärkningsvärt snabba

licensökningen. Läget kan i korthet karakteriseras så, att den svenska rundradion befinner sig i ett skede av synnerligen lovande utveckling. Något tvingande skäl att nu vidtaga en radikal och till sina konsekvenser mycket svåröverskådlig omorganisation av dess ledning synes därför knappast föreligga.

Parallellt med den ökade anslutningen av lyssnare — vilken är en internationell företeelse beträffande länder med välordnad rundradio — och som en direkt följd av de ökade ekonomiska möjligheter, vilka härigenom ställas till vederbörliga programledningars förfogande, pågår över hela världen en synnerligen livlig utveckling i fråga om rundradioprogrammens allmänna sammansättning och programtekniska bearbetande. Att den svenska rundradion efter bästa förmåga följer med i denna utveckling framgår med all tydlighet av rundradioutredningens betänkande. Betydelsefulla åtgärder på det organisatoriska och andra områden, vilka skulle möjliggöras av den i utsikt ställda ökade medelstilldelningen, måste emellertid inom den närmaste framtiden förverkligas, om den svenska rundradion skall bibehålla sin plats i första ledet. Många internationella frågor av stor betydelse stå även på dagordningen. För övrigt torde kunna framhållas att en rationell användning av de resurser, som kunna mobiliseras till det svenska rundradioprogrammets fromma, uppställer en mängd praktiska problem av organisatorisk och ekonomisk art, vilkas lösning kräver smidiga arbetsformer samt erfarenhet av och en ingående praktisk kännedom om det synnerligen vidsträckta arbetsområde, som rundradion numera överspannar; det kan tilläggas, att varje benägenhet till byråkratisering av programapparaten måste — med hänsyn till verksamhetens karaktär — anses vara av ondo. Ett mer eller mindre fullständigt utbyte av ledningen måste i ett sådant läge betraktas som en synnerligen ömtålig åtgärd, som icke utan tvingande skäl bör företagas. Även om den nya ledningen, vilket väl får antagas, kommer att i sig innesluta ett betydande mått av personlig duglighet, behöver den under alla omständigheter en avsevärd tid för att orientera sig inom de år från år alltmera komplicerade och kunskapskrävande olika grenarna av verksamheten och det är fara värt att under orienteringstiden antingen planmässigheten i åtgärderna äventyras eller utvecklingen ledes i långsammare takt, än vad som är önskvärt och nödvändigt.

Av det ovanstående torde framgå, att om en ändring av verksamhetens ledning av andra skäl anses önskvärd, denna måste ske på så sätt, att kontinuiteten inom ledningen därigenom så litet som möjligt blir lidande. Reservanterna i rundradioutredningen, vilka ju inom densamma representerat den mera ingående kännedomen om verksamhetens utveckling och nuvarande situation, ha i sin reservation energiskt understrukit denna synpunkt och framhållit, att staten kan beredas ett stort inflytande även inom ramen för den nuvarande organisationen. Det är därför ägnat att förvåna, att Kungl. Maj:t icke tagit fasta på Radiotjänsts styrelses erbjudande om förhandlingar för åstadkommande av ett ökat statsinflytande i bolagsledningen.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna sammansättningen av styrelsen synes lämna rum för många erinringar. Att representanter av skilda uppfattningar och

åskådningar erhålla säte i styrelsen torde vara både önskvärt och nödvändigt, men den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen, att en del av styrelsens ledamöter skulle utses efter förslag av vissa institutioner och sammanslutningar, medför alltför lätt, att de genom denna procedur utsedda representerarna mera anse sig ha skyldighet att bevaka den förslagsställande institutionens intressen inom rundradion än rundradions intressen i dess helhet. Det bör i detta sammanhang påpekas, att de ifrågasatta institutionerna otvivelaktigt i många fall måste hävda synpunkter, som icke sammanfalla med rundradiorörelsens intressen; en konfliktssituation mellan en sådan institution och radiostyrelsen är ingalunda otänkbar. I praktiken torde denna anordning dessutom — och detta måste särskilt understrykas — verka som ett hinder för att man genom personvalet till den nya styrelsen upprätthåller den önskvärda kontinuiteten med den nuvarande ledningen. För de förslagsställande institutionerna måste nämligen kontinuitetssynpunkten vara av sekundär betydelse.

Det är anmärkningsvärt, att Kungl. Maj:t överhuvud taget mycket lätt berör den mycket viktiga frågan om garantier för rundradioledningens oberoende av politiska maktkonstellationer, vilket dock utgjorde en av huvudpunkterna i 1933 års riksdagsskrivelse. Att mandattiden för styrelsen satts till tre år synes nämligen i realiteten innebära en ganska ringa säkerhet mot obehörigt politiskt inflytande. Anordningen att ett av rundradioledningen meddelat beslut icke kan överklagas hos Kungl. Maj:t synes väl motiverad, men den innebär ingen garanti mot påtryckningar och mer eller mindre bestämda direktiv från den politiska maktkonstellation, som sitter i regeringsställning. Det torde ej vara möjligt att i detta sammanhang utreda, med vilka medel sådana garantier lämpligen böra skapas; frånvaron av tillfredsställande förslag i detta hänseende utgör emellertid ett mycket vägande skäl för att hela organisationsplanen underkastas en ny omprövning.

Även Kungl. Maj:ts ståndpunkt till frågan, huruvida staten kan anses berättigad att tillgodogöra sig någon del av licensavgifterna ger anledning till berättigade erinringar.

Utredningen var beträffande denna fråga av den meningen, att licensinkomsterna i så stor utsträckning som möjligt borde gå till rundradiorörelsen för att tillfredsställa dess egna behov och föreslog med anledning härav, att en betydande del av de årliga överskott, som kunna komma att uppstå, skulle avsättas till en fond för framtida behov. Kungl. Maj:t däremot vill låta det bestå vid den nuvarande ordningen, d. v. s. att överskottet via telegrafverket inlevereras till statsverket som en vanlig statsinkomst. Det är emellertid att märka, att denna ordning uppenbarligen från början var tänkt såsom rent provisorisk och att man vid dess tillkomst aldrig räknade med att rörelsen skulle taga en sådan omfattning, att staten därigenom tillfördes miljoninkomster. Kungl. Maj:ts förslag innebär i praktiken att rundradion utnyttjas såsom en skattekälla. Gentemot detta måste man i princip hävda, att licensinnehavarna ha rätt att kräva, att licensmedlen i största möjliga utsträckning användas för rundradions egna behov. Om det skulle visa sig, att den av licensmedlens överskott bildade fonden växer till sådan storlek, att den icke lämpligen bör

tillföras ytterligare medel, torde tidpunkten vara inne att överväga, huruvida icke licensavgiften borde sänkas. Det är därför av största vikt, att sådana anordningar träffas, att någon frestelse att direkt eller indirekt beskatta rundradiorörelsen icke kan uppstå ens i tider, då statsfinansiella svårigheter föreligga. Och även om det kan vara riktigt, att på grund av rundradions nuvarande utbredning bland den stora allmänheten det torde bli nödvändigt för staten att ingripa stödjande, därest ett investeringsbehov skulle uppstå, som icke kan täckas av årets licensmedel och radiofondens tillgångar, så utgör detta icke något skäl för bibehållandet av den nuvarande ordningen i detta avseende. Under alla omständigheter torde rundradiorörelsen vara betydligt säkrare att i tid få sina önskemål tillgodosedda, om fonderade medel finnas disponibla härför, än om man i varje särskilt fall är hänvisad till statsmakternas tillmötesgående.

Skulle Kungl. Maj:t finna, att radioverksamheten bör användas som skattekälla, bör framställning därom göras hos riksdagen i enlighet med § 57 regeringsformen.

I detta sammanhang må ifrågasättas lämpligheten av att den i utredningen föreslagna tilldelningen till programändamål beskäres på sätt som den kungl. propositionen ifrågasätter. Motivet, att den nya programledningen icke redan från början bör tillmätas en avsevärd mycket högre medelstilldelning än hittills utgått, synes ha mycket ringa bärkraft. Det förhållandet, att det nuvarande företaget under de senare åren uppenbarligen fått arbeta med otillräcklig penningtillgång bör näppeligen tagas till intäkt för nedsättning av det belopp, som man efter företagen utredning för framtiden ansett böra utgå för detta ändamål.

När sålunda från vår sida uttalats betänkligheter mot föreliggande förslag och dessa betänkligheter giva oss anledning att yrka avslag å kungl. propositionen, beror detta ingalunda därpå, att vi icke anse rundradioverksamheten vara av synnerligen stor samhällelig betydelse. Tvärtom hålla vi före, att både olyckliga åtgärder och underlåtenheter kunna vålla omfattande skada av allmän natur.

Frågan gäller sålunda, huruvida garantier mot något dylikt skulle bättre vinnas genom de omändringar i rundradions ledning, som i föreliggande proposition föreslagits. Sammanfattningsvis vilja vi i detta avseende framhålla, att den nuvarande ledningen från alla behöriga håll erhållit gott vitsord med avseende å rundradions skötsel, att man alltså icke för närvarande kan hava någon särskild anledning att ingripa omorganiserande på området, att just med hänsyn härtill kontinuiteten inom ledningen bör i möjligaste mån bibehållas, att garanti i detta avseende saknas beträffande propositionens alternativa förslag, samt att oberoende av dessa förslag hinder uppenbarligen icke kan möta att, med bevarande av sagda kontinuitet, vidga det allmännas inflytande i ledningen, om så anses erforderligt, ity att framställning föreligger att eventuellt öka antalet av statens representanter i rundradions nuvarande styrelse.

Vid sidan av vad nu sagts vilja vi ånyo framhålla våra betänkligheter mot

föredragande departementschefens uttalanden rörande statens disposition av större eller mindre del av licensavgiften för annat än rundradions egna ändamål.

I anslutning till vad som här anförts,

få vi härmed yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 164.

Gustaf Tamm.

Gösta Bagge.

Gösta Rahmn.

D. Hansén.

D. Pettersson.

Gustaf Velandér.

Sam Larsson.

Elof B. Andersson.

J. M. Bäckström.

And. Henriksson.
